

RELIÉFOVÁ VÝZDOBA PRŮČELÍ INTIHO HROBKY V JIŽNÍM ABÚSÍRU

Břetislav Vachala

Důležitým úkolem Českého egyptologického ústavu Univerzity Karlovy a Českého národního egyptologického centra bylo v archeologické sezóně 2002/2003 dokončení výzkumu Intiho mastaby v jižním Abúsíru. Jeho součástí bylo rovněž doplnění třiceti fragmentů reliéfů, u nichž se podařilo zjistit jejich původní umístění, do stěn rekonstruovaného a nově zastropěného průčelí, průchodu a kaple uvedené hrobky.

Vstupní partie Intiho hrobky, jež zahrnuje průčelí s úzkým vchodem (výška 186 cm, šířka 65 cm) od severu a průchod, byla pečlivě obložena bloky z kvalitního jemného bílého vápence. Jádro zdiva je přitom z nepálených cihel uhnětených z nilského bláta. Výška dochované kamenné východní (levé) strany průčelí je 171 cm a šířka 101 cm, zatímco výška západní (pravé) strany dosahuje 166 cm a šířka 102 cm.

Výzdobě obou stran průčelí hrobky dominují v hlubokém zapuštěném reliéfu detailně provedené malované stojící postavy jejího majitele (vysoké 108 cm) s dlouhou parukou na hlavě, krátkou bradkou, širokým okružím na krku a náramky. Hodnostář Inti je oděn do bílé úřednické skládané suknice (široké 36 cm) s vybiňajícím cípem. V levé straně průčelí se levou rukou opírá o dlouhou hůl. Naopak v pravé straně průčelí drží ve spuštěné levici žezlo, jehož hlavice má podobu rozšiřujícího se lotosového květu. U obou znázornění směřuje Intiho zvednutá pravá ruka k textům a ke vchodu do hrobky.

Do průčelí hrobky jsou po obou stranách vytesány hieroglyfické nápisy, které se dochovaly (a případně je díky nalezeným fragmentům bylo možné doplnit) jen částečně. Začátek nápisu v levé i pravé straně průčelí je nicméně úplný. Nachází se vždy před Intiho obličejem a obsahuje první z titulů a jméno majitele mastaby a úvodní slovo: „Královský mluvčí Ne-chenu Inti říká.“

Ponecháme-li stranou nepatrné zbytky hieroglyfických značek v končících osmi svislých sloupcích textu nad hlavou Intiho v levé části průčelí, pak se souvislé nápisy nacházejí pouze při úzkém vstupu do hrobky. Jsou uspořádány vždy v pěti svislých sloupcích (širokých 7 cm) psaných zprava doleva (na východní straně průčelí) a zleva doprava (na západní straně). Jde o tzv. ideální životopisné nápisy, které obsahují fráze mající Intimu především zajistit bezpečný vstup do říše mrtvých a jeho proměnu v blaženého ducha. V těchto obrazech se přirozeně – jako nezbytná podmínka pro

dosažení věčné blaženosti na onom světě – zdůrazňují morální kvality a zásluhy zesnulého, jimiž za svého pozemského života důsledně naplňoval zásady pravdy a spravedlnosti. Nechybí ovšem ani výzva žijícím, již se zemřelý majitel hrobky obrací na všechny živé a jež se týká například jejich kultovní čistoty.

V západní straně průčelí čteme:

1. „... (zaopatřený) velkým bohem...“
2. „... (byl jsem) miláčkem lidí...“
3. „... jsem zaopatřený bohem. Jestliže (kterýkoli) člověk“
4. „... snědli něco nečistého, nejsou čisti, jak by měli být, aby mohli vstoupit do hrobky. Jestliže...“
5. „... s jeho soupeřem. Pokud vskutku kdokoli vstoupí do této hrobky, budu při něm stát.“

Ve východní straně průčelí je uvedeno:

1. „... jídlo pro zádušní hostinu, podle tajného spisu božích slov z umění kněze předčitatele.“
2. „... kadidlo (?). Nepřemístil jsem nic do Dolního Egypta, co bylo zhotoveno“
3. (v Horním Egyptě.) ... Znam každé znamenité a skryté kouzlo, znám všechny rituály“
4. (pomocí nichž se člověk stává blaženým v nekropoli.) ... bůh. (Ti, kteří) půjdou kolem této hrobky věčnosti,
5. „... tisíc chlebů a tisíc džbánů piva.“

Reliéfovou výzdobu východní i západní strany průčelí Intiho hrobky doplňují menší postavy (vysoké 34 cm) jeho dvou synů. Jsou zobrazeni stojící se svěšenými pažemi, krátkými vlasy, širokým okružím na krku a oděni do úřednických suknic s vyběhlejším cípem. Nad synem v levé straně průčelí je ve dvou svislých sloupcích psaných zprava doleva a širokých 6 cm uvedeno:

1. „Jeho nejstarší vlastní milovaný (zde je neobvykle přehozené a stranově obrácené psaní hieroglyfických značek) syn,
2. nejstarší (člen) vstupní síně (soudního dvoru) Senedžemib.“

Zrcadlově obrácené a ve stejném měřítku se v pravé straně průčelí nachází znázornění dalšího syna:

1. „Jeho nejstarší vlastní milovaný syn,
2. nejstarší (člen) vstupní síně (soudního dvoru) Anchemcenenet.“

V téže straně průčelí je navíc stejný syn zobrazen ještě jednou (tentokrát je výška postavy 20,5 cm), a to opět stojící (v úrovni pasu majitele hrobky), otočený doprava a předkládající svému otci kadidlo. Doprovodný nápis ve svislém sloupci a vodorovném řádku (zprava doleva) uvádí:

1. „Pálení kadidla.“
2. Anchemcenenet.“

Průčelí Intiho hrobky bylo původně malované, jak o tom svědčí dochované zbytky použité černé, bílé, červené, zelené a modré barvy. Nepochybně tak šlo o velmi vkusnou a působivou barevnou kombinaci bílého vápence, zeleně malovaných značek a jasně červených postav s černými, bílými a modrými doplňky.

Na rozdíl od výzdoby průčelí Intiho hrobky jsou stěny (vysoké 186 cm a široké 134 cm) zastropěného průchodu vedoucího do malého dvora provedeny technickou malovaného reliéfu vystupujícího ze základní plochy.

Oběma stranám průchodu patřičně vévodí stojící postavy Intiho (vysoké opět 108 cm), jež vítají přicházejícího. Majitel hrobky má tentokrát krátkou paruku, je oděn do leopardí kožešiny na znamení jeho velekněžského postavení a do suknice s vyběhlejším cípem (její šířka je 36 cm), na nohou má sandály, opírá se o dlouhou hůl a drží žezlo.

Proti Intimu původně vždy stál v úrovni pasu jeho syn (výška postavy dosahovala jako v případě západní strany průčelí 20,5 cm), jež držel kadidelnici a jehož lze identifikovat na základě studia dochovaných fragmentů reliéfů:

„Jeho milovaný (syn) ... Sefchu.“ (Východní stěna průchodu.)

„(Jeho milovaný) syn, dozorčí (fýly zádušních kněží, královský archivář, Sefchu).“ (Západní stěna průchodu.)

V západní stěně průchodu se navíc dochoval na fragmentech, jež bylo možné doplnit při rekonstrukčních pracích, i popis synovy činnosti: „Pálení kadidla.“

Výzdoba rekonstruovaného průčelí Intiho hrobky tedy zdůrazňuje obrazem i písmem ústřední postavu jeho majitele. Viděli jsme, že ve vstupním prostoru jsou rovněž zvěčněni tři Intiho synové: Anchemcenenet („jeho nejstarší vlastní milovaný syn“), Senedzemib („jeho nejstarší vlastní milovaný syn“) a Sefchu („jeho milovaný syn“). Posledně uvedený Sefchu je současně zobrazen (coby „dozorčí fýly zádušních kněží a královský archivář“) na jižní stěně Intiho hrobní kaple v rámci scény obětního rituálu.

Současné zmínění více než jednoho nejstaršího syna v rámci jedné hrobky je ve Staré říši dostatečně známé. V našem případě jde o nejstarší syny Anchemceneneta a Senedzemiba. Nedomnívám se však, že by toto měl nutně být směrodatný důkaz pro existenci dvou manželských svazků (současných či následných) majitele hrobky. Právě tak se mohlo jednat o dvojčata, potom by také byli oba označeni jako „nejstarší syn“. Postavení obou synů bylo oficiálně stejné, když oba byli nositeli titulu „nejstarší (člen) vstupní síně (soudního dvoru)“. Pokud by snad přece jen u jednoho z nich měl být naznačen užší poměr k otci, pak by to byl spíše Anchemcenenet, jež je na západní straně průčelí Intiho hrobky zobrazen ještě navíc při vykonávání činnosti „pálení kadidla“. Neobvyklý je již zmíněný stranově obrácený způsob psaní slova „milovaný“ v označení „nejstaršího vlastního milovaného syna“ Senedzemiba na východní straně průčelí. Pro úplnost dodejme, že v Intiho hrobce je zobrazena pouze jedna „jeho milovaná manželka“ Merut, a to na jižní stěně kaple.

V každém případě si Intiho rodina zaslouží další pozornosti. Důležité budou výsledky probíhajícího antropologického výzkumu kostrových pozůstatků z Intiho hrobky. Na základě vyhodnocení všech dochovaných hmotných a písemných pramenů objevených nejen v tomto, ale i v sousedním hrobovém komplexu Intiho otce vezíra Kara bude následně možné sledovat cesty a osudy této rozvětvené staroegyptské soudcovské rodiny z doby před 4300 lety.

Literatura

Vachala, Břetislav

2003 „Výzdobný program Intiho hrobní kaple v Abúsíru (EAR)“, in: Hašek, V. – Nekuda, R. – Unger, J. (eds.), *Ve službách archeologie IV, Sborník k 75. narozeninám Prof. PhDr. Vladimíra Nekudy, DrSc.*, Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Geodrill Brno, Archeologický ústav – Slovenská akadémia vied Nitra, s. 317–322.

(*v tisku*) „Rekonstruované průčelí Intiho hrobky v jižním Abúsíru (EAR)“, in: Hašek, V. – Nekuda, R. – Unger, J. (eds.), *Ve službách archeologie V, Přírodovědecké metody ve službách archeologie*, Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Geodrill Brno, Archeologický ústav – Slovenská akadémia vied Nitra.